Имтаһанлар совет мәктәбинин иллик

Чапаридзе районундакы 190 нөмрәли мәктәбин X синиф шакирдләри әдәбиййатдан язылы имтаһан верирләр. Шәкилдә: столун архасында (солдан) мәктәбин директору Сона Тағыева, дил-әдәбиййат мүәллими Зәрбәли Сәмәдов, С. М. Киров адына Азәрбайчан Дөвләт Дарулфүнунунун нүмайәндәси Көчәрли.

Фото—Л. Рыскинанындыр.

Имтаһанлара һәср эдилмиш мүшавирә

Майын 20-дә Азәрбайчан ССР Маариф Назирлийинин мәктәбләр идарәси вә май айынын 23-дә Бакы халг маариф шө'бәси имтаһанларын илк күнләринә һәср эдилмиш мүшавирә кечирмишләр. Мүшавирәдә Маариф Назирлийи вә Бакы халг маариф шө'бәсинин, һәмчинин Бакы шәһәриндәки район халг маариф шө'бәләринин мүфәттиш вә методистләри, РХМШ мүдирләри, мәктәб директорлары иштирак этмишләр. Мә'рузәчи вә чыхыш эдәнләрин һамысы Бакы шәһәринин Октябр, Чапаридзе, Ворошилов, Шәһәр, Әзизбәйов, Ленин вә с. районларындакы мәктәбләрдә имтаһанларын бөйүк мүтәшәккиллик илә башландығыны вә мүстәсна руһ йүксәклийилә кечдийини көстәрмишләр. Чапаридзе районундакы 2 нөмрәли мәктәбдән башга бүтүн мәктәбләрдә шакирдләрин һамысы муәййән эдилмиш вахтда имтаһана кәлмишләр. 2 нөмрәли мәктәбдә исә 166 нәфәр IV синиф шакирдиндән янлыз 135 нәфәри имтаһанда иштирак этмишдир.

Язылы вә шифаһи имтаһанларын илк нәтичәләри шакирдләрин билик сәвиййәсинин хейли йүксәлдийини вә кейфиййәтчә яхшылашдығыны көстәрир. Мәктәбләрин чохунда X синиф шакирдләри инша язысында өзләринин кениш дүнйакөрүшүнә малик олдугларыны, дүзкүн язы вә ифадә гайдаларыны мүкәммәл мәнимсәдикләрини исбат этмишләр. Бу языларда шакирдләр өлкәмизин һәятындан, совет адамларынын тәшәббүс вә наилиййәтләриндән конкрет мисаллар кәтирмиш вә бунлары язынын мөвзуу илә мәнтиги сурәтдә әлагәләндирмишләр. Совет вәтәнпәрвәрлийи вә совет милли ифтихары һисси, партиямыза, совет дөвләтинә вә бөйүк Сталинә һәдсиз мәһәббәт бүтүн языларда хүсусилә нәзәрә чарпыр.

Мүшавирәдә мә'рузә вә чыхыш эдәнләр эйни заманда имтаһанларын илк күнләриндә мүшаһидә эдилмиш нөгсанларын үзәриндә кениш данышмышлар.

Киров районундакы 182 нөмрәли мәктәбдә апарылан имтаһанларда иштирак этмиш Маариф Назирлийинин мүфәттиши Ә. Әкбәров өз чыхышында көстәрди ки, мәктәбин VII синфиндә кәдән чәбрдән язылы имтаһан заманы 4 саат мүддәтиндә шакирдләрдән янлыз бир нәфәри верилмиш мәсәлә вә мисаллары һәлл эдиб гуртара билди. Һәмин мәктәбин IV вә VII синифләриндә имтаһанларда комиссия сәдри иштирак этмәмишдир ки, бу да тә'лиматын позулмасы демәкдир.

Чыхыш эдәнләрдән Фатма Тутаюг, Зәрбәли Сәмәдов, Фатма Исмайылова, Мирәмәммәд Зейналлы вә башгалары бә'зи мәктәбләрин айры-айры синифләриндә охуян шакирдләрин билик сәвиййәсинин ашағы олдуғуну, мүәллим вә ассистентләрин имтаһанларда чидди тәләбкарлыг көстәрмәдикләрини, либерализмә йол вердикләрини гейд этмишләр. Ворошилов районундакы 132 нөмрәли мәктәбдә инша языларкән X синифләр вә чәбрдән язылы имтаһан апарыларкән 70 нәфәр шакирддән ибарәт олан VII синифләр бирләшдирилмишдир ки, бу да шакирдләрин сых отурмасына, сакитлийин вә интизамын позулмасына сәбәб олмушдур.

Әзизбәйов районундакы 206 нөмрәли мәктәбин IV синиф мүәллими Әсәдуллаев шакирдләрин язы ишләринә лайиг олдуғундан юхары гиймәт вермишдир. Һәмин мүәллимин «3» гиймәтлә гиймәтләндирдийи 14 язы иши енидән йохландыгда «2» гиймәтә лайиг көрүлмүшдүр. Маштага районундакы 187 нөмрәли мәктәбин мүәллими Фирузә Әләскәрова шакирдләрин имтаһан язы ишләрини топлайыб тәсһиһ этмиш вә үзүнү көчүрмәк үчүн енидән шакирдләрә гайтармышдыр.

Мүшавирәнин сонунда Азәрбайчан ССР маариф назиринин мүавини Ч. Әләскәров йолдаш чыхыш эдәрәк имтаһанларын бөйүк дөвләт әһәмиййәти олдуғуну гейд этмишдир. О, көстәрмишдир ки, мүәллимләр, мәктәб директорлары вә маариф шө'бә мүдирләри имтаһанларын кедишиндә тә'лимата чидди сурәтдә риайәт эдилмәсинә наил олмагла бәрабәр, онун екунларыны дәриндән тәһлил эдәрәк мүвафиг нәтичәләр чыхармалыдырлар. Имтаһанларын нәтичәләри енн тәдрис илиндә мәктәбләримиздә кадрларын сечилиб ерләшдирилмәсиндә вә мәктәбләрин ишинин яхшылашдырылмасында истифадә эдилмәлидир.

Язы ишләри һаггында

Бакы мәктәбләриндә имтаһанларын биринчи һәфтәси гуртармышдыр. Бу күнләрин екунларына әсасән үмуми бир фикир сөйләмәк һәләлик чох тездир. Лакин бу илк екунлар өзү дә көстәрир ки, шакирдләримизин билийи бу ил даһа әсаслы олмуш, онлар дөвләт програмыны даһа яхшы мәнимсәмиш, мүәллимләр тәдрисин мәфкурәви сәвиййәсини хейли йүксәлтмишләр. Бу сәвиййәни һәр орта мәктәбләрин X синиф шакирдләринин язы ишләриндә вә чавабларында өзүнү хүсусилә көстәрир.

Бу ил Бакы мәктәбләриндә ашағыдакы мөвзулар үзрә инша язылмышдыр: 1) Азәрбайчан совет язычыларынын әсәрләриндә Сталин сурәти. 2) М. Ф. Ахундов Азәрбайчан драматуржисинин банисидир. 3) «Биз тәбиәтдән илтифат көзләйә билмәрик; тәбиәти илтифатлы этмәк бизим вәзифәмиздир» (Мичурин).

Бакынын 1, 31, 132, 187 нөмрәли мәктәбләриндә X синиф шакирдләринин бу мөвзуларын өһдәсиндән нечә кәлмәләри илә таныш олдугда бир сыра севиндиричи һаллара раст кәлдик. Язы ишләринин әксәриййәти өз дәрин мәзмуну, йүксәк сияси-мәфкурәви сәвиййәси, айдын ифадә тәрзи, сәлис вә бәдии дили илә фәргләнир вә кәнчләрин кениш дүнйакөрүшүнә, яхшы мүталиәйә малик олдугларыны, дөвләт програмыны әсаслы мәнимсәдикләрини көстәрир. Язылары охудугча айдын көрүнүр ки, X синиф шакирдләри бу вә я дикәр мөвзуу дүзкүн баша дүшүр, бәдии әсәрләрин мәфкурәви истигамәтини тә'йин эдиркән янылмыр, нәтичәдә мәсәләләрин бу әсәрләрдә нечә әкс олундуғуну дүзкүн көстәрә билирләр.

Белә ишләрә Бакы орта мәктәбләринин һамысында раст кәлмәк мүмкүндүр.

Бу язы ишләри һәр шейдән әввәл X синиф мә'зунларынын йүксәк мә'нәвиййатыны, атәшин вәтәнпәрвәрлийини, онларын азад вәтәнимизә, даһи рәһбәримиз әзиз Сталинә сонсуз мәһәббәт вә садагәтләрини чох парлаг бир шәкилдә әкс этдирир. Шакирдләрин чохусунун биринчи мөвзуу—«Азәрбайчан совет язычыларынын әсәрләриндә Сталин сурәти»ни бөйүк бир һәвәслә язмалары буну чох көзәл сүбут эдир. Октябр району 31 нөмрәли орта мәктәбинин X синиф шакирди Тофиг Меһдиевин (мүәллим А. Багырзадә йолдашдыр) бу мөвзудакы инша иши дедикләримизә сәчиййәви бир мисал ола биләр. Шакирд Меһдиев кәнч Азәрбайчан совет әдәбиййатынын мөһкәм вә сағлам ән'әнәләриндән данышараг языр:

«Бунларла янашы олараг Азәрбайчан совет әдәбиййатынын, бөйүк вә мүдрик рәһбәримиз Сталин йолдашын бәдии сурәтини яратмаг, онун һәят вә фәалиййәтини көстәрмәк кими шәрәфли вә кәзәл бир ән'әнәси вардыр. Әлбәттә, Азәрбайчан совет әдәбиййатында Сталин әсәб бир мөвзу олмалы иди. Чүнки əлләрин атасы вә мүәллими олан Сталин йолдаш гаранлыгы боғмуш, халглары әсарәт вә зүлмдән гуртармыш, онлары әбәдилик олараг сәадәт вә азадлыга говушдурмушдур. Сталин йолдаш бөйүк Ленинин ишини давам этдирәрәк халгымызы даһа парлаг бир кәләчәйә доғру апарыр, онун әлмәз дүһасы бу парлаг кәләчәйә доғру кетдийимиз йолу бир маяк кими ишыгландырыр.

Белә бир мүбариз рәһбәримизин сурәтини яратмаг әлбәттә язычыларымыз үчүн бөйүк бир шәрәфдир. Азәрбайчан совет әдәбиййатынын көркәмли нүмайәндәси олан Сәмәд Вургунун ярадычылығындан тутмуш һазырда әдәбиййатымызда этишмәкдә олан кәнч әдәби гүввәләрин ярадычылығындан Сталин мөвзуу әсас олмушдур. Шаир Сәмәд Вургун «Азад илһам» адлы ше'риндә дейир:

Әзизим Сталин, эй бөйүк инсан
Азад илһамымын илһамчысысан».

Сонра шакирд айры-айры Азәрбайчан совет язычыларынын әсәрләриндә ярадылмыш Сталин сурәтинин дәрин вә мәзмунлу бир шәкилдә тәһлил эдир вә көстәрир ки, әдәбиййатымызда Сталин сурәти һаггында данышыркән бу сурәтин ашыг әдәбиййатында нечә әкс этдирилдийини көстәрмәмәк олмаз. Тофиг Меһдиев языр:

«Ашыг әдәбиййаты ел гәлбиндән гопуб кәлән сонсуз вә атәшин бир мәһәббәтин бәдии ифадәсидир. Буна көрәдир ки, ашыг әдәбиййатымызда Сталин сурәти чох көзәл верилмишдир. Будур, ашыг Һүсейн Бозалганлы бир ше'риндә дейир:

Бу зәфә байрамын олсун мүбарәк
Шуру дүшүб бу чаһана Сталин!
Ол чаланда Азәрбайчан елкәси
Сәс учалды асимана, Сталин!».

Шакирд Тофиг Меһдиев өз көзәл әсәрини бу сөзләрлә битирир:

«Биз азад вә хошбахт бир заманда яшайырыг. Белә бир заманда яшаян язычылар да ени-ени әсәрләр ярадыр, халгымызын бугүнкү нәһәнк мүбаризәсини әкс этдирир, әзиз рәһбәримиз Сталин йолдашын сурәтини даһа парлаг вә бәдии бир гәләмлә вермәйә чалышырлар».

— Мән өз әсәрими мүрәккәблә дейил, гәлбимин ганы илә язырам».

Бурада нәинки орта мәктәби битириб һәятын кениш йолуна гәдәм гоян бир совет кәнчинин гәлбиндән гопан сәмими һиссләр вә даһи рәһбәрә бәсләнән бөйүк садагәтин ифадәси дуюлур, бу кичик әсәр эйни заманда шакирдин Азәрбайчан язычыларынын ярадыглары илә яхындан таныш олдуғуну, халг әдәбиййатыны севәрәк өйрәндийини, өз фикрини савадлы вә сәлис бир дилдә ифадә этмәк бачарығыны да сүбут эдир.

Шакирдләрин бә'зиси бу мөвзудан данышыркән янлыз Азәрбайчан совет язычыларынын әсәрләриндә ярадылмыш Сталин сурәтиндән бәһс этмәклә кифайәтләнмәмиш, гардаш Иран Азәрбайчаны язычыларынын ярадычылығында да Сталин сурәтинин бөйүк бир мәһәббәтлә тәрәннүм эдилдийини көстәрмишләр.

Һәмин мәктәбин X синиф шакирди Мәһәммәд Әлиев бу мәсәләйә тохунараг языр:

«Сталин йолдаша олан сонсуз мәһәббәт азадлыг севән бүтүн дүня халгларынын гәлбиндә ятамагдадыр. Чәнуби Азәрбайчан халгы әсарәтдән гуртармаг вә шән һәятә чыхмаг үчүн өз ничат йолуну Сталин кими бир күнәшин симасында көрүр. Чәнуби Азәрбайчан шаири Әли Тудә өз доғма халгынын Сталин йолдаша олан мәһәббәтини ашағыдакы мисраларла ифадә этмишдир:

Онун симасыны яхындан көрмәк,
Дүняда ән бөйүк бир ифтихардыр.
Аһ, ону көрәнләр нә бәхтиярдыр!».

Шакирдләр икинчи мөвзудан бәһс эдиркән язылы Азәрбайчан драматуржисинин баниси М. Ф. Ахундовун йүксәк мөвгеини дүзкүн муәййән эдир, онун ярадыглары еии әдәби мәктәбин тарихи әһәмиййәтини әлми чәһәтдән гиймәтләндирмәклә бәрабәр, Ахундовун сәләфләринә олан гүдрәтли тә'сирини яхшы көстәрирләр.

Бакы, 132 нөмрәли гыз орта мәктәбинин шакирди (мүәллимә Б. Мәммәдова йолдашдыр) Мәсмә Мухтарова М. Ф. Ахундов ярадычылығынын гида мәнбәләрини көстәрдикдән сонра, онун драматуркиясынын тәнгид һәдәфиндән данышараг языр:

«Хәлгилик, садәлик, реализм, долғун ичтимаи мәзмун, «типик шәраитдә типик сурәтләр яратмаг» Ахундов драматуржисинин әсасыны тәшкил эдир. Ахундовун комедиялары феодал-патриархал әлвәси олан кечмиш Азәрбайчан һәятыны реал әкс этдирән бәдии бир айнә адлана биләр».

Шакирдләрин бу мөвзудакы язы ишләри көстәрир ки, мүәллимләримиз програм материалыны ушаглар тәрәфиндән әтрафлы мәнимсәнилмәсинә чидди фикир вермишләр. Шакирдләр өз язы ишләриндә М. Ф. Ахундовун айры-айры әсәрләрини дүзкүн тәһлил эдир, бу бөйүк драматургун өзүндән сонраки язычылара көстәрдийи мүсбәт тә'сири, совет халгларынын М. Ф. Ахундова вердикләри йүксәк гиймәти айдын вә әлми бир дилдә язырлар. Шакирдләр бу мөвзуу язаркән бөйүк рус халгынын, онун даһи оғуллары Гоголун, Добролюбовун вә Пушкинин М. Ф. Ахундов ярадычылығына олан гүдрәтли тә'сириндән бөйүк бир мәһәббәтлә бәһс эдирләр.

«Биз тәбиәтдән илтифат көзләйә билмәрик; тәбиәти илтифатлы этмәк бизим вәзифәмиздир» мөвзуунда ушаглар тәбиәти дәйишдирән, ону өз ирадәсинә табе эдән совет адамларынын фәдакар әмәйиндән бөйүк бир мәһәббәтлә данышыр, бу һагда язылан бәдии әсәрләрдән нүмунәләр кәтирирләр. Ушаглар доғма Азәрбайчанын көркәмини дәйишдирән, ону танынмаз эдән зәһмәткешләрин фәдакарлығындан данышыркән Мингәчевирдә, Дашкәсәндә апарылан нәһәнк гуручулуг ишләрини мисал кәтирирләр. Шакирдләр бу мөвзуу бөйүк Мичуринин, академик Лысенконун әлми фәалиййәтләри илә үзви сурәтдә бағлайырлар. 132 нөмрәли мәктәбин X синиф шакирди Шәргийә Абыева бу мөвзуда ядығы әсәрини белә битирир:

«Бөйүк совет алими Мичурин тәбиәтлә мүбаризә апарараг чәнубун ән яхшы мейвә нөвләрини шималын союглары арасында этишмәйә мәчбур этмәдими?! Тәбиәтлә белә чәсарәтлә мүбаризә этмәк анчаг совет адамларына хас олан чәһәтдир».

Шакирдләрин языларындакы бу йүксәк мәзмун, әлми тәһлил бачарығы, сәлис вә бәдии дил сөз йох ки, мәктәб вә мүәллимләримизин инадлы вә намуслу әмәйинин фәрәһли бәһрәсидир.

Лакин бүтүн бунларла янашы олараг X синиф шакирдләринин ишләриндә чидди нөгсанлар да йох дейилдир. Доғрудур, һәләлик бу язы ишләрини әтрафлы тәһлил этмәк вә нөгсанларын әсас сәбәбләрини көстәрмәк чәтиндир. Анчаг бә'зи гүсурлары үзәриндән кечмәк дә олмаз. Әввәлән, гейд этмәк лазымдыр ки, X синиф шакирдләринин бөйүк бир әксәриййәти өз язы ишләри үчүн бир план тута билмирләр. Мәсәлән, 132 нөмрәли мәктәбин шакирдләриндән бири «М. Ф. Ахундов Азәрбайчан драматуржисинин банисидир» мөвзууна аид белә бир план тутмушдур:

1. Ахундов драматуржисинин әһәмиййәти.

2. Ахундов көркәмли драматург кими.

Шакирд белә үмуми бир план тутдуғу үчүн иншаны да үмуми язмыш, ардычыллыга фикир вермәмиш, кәтирдийи мисаллардан дүзкүн нәтичә чыхармамышдыр. О языр: «Һачы Нуру молла Салманы тәнгид эдиркән: «Камал ата күрку дейил ки, ярсла әвләдә этишә»—демәклә чар жандармаларына гаршы дүшмән бир чәбһәдә дурур» (?!).

Шакирд бурада иншапн кәтирдийи мисалы дүзкүн изаһ этмәмишдир, һәтта бу фикирдән тәһриф эдилмиш бир нәтичә чыхармышдыр.

31 нөмрәли мәктәбин шакирди Ә. М.-нин инша иши сәдә бир дилдә язылдығы һалда, ардычыл дейилдир. Мөвзу М. Ф. Ахундовун драм ярадычылығы илә башланыр вә Тифлис мүһитинин Ахундова тә'сири илә битир. Башга бир шакирд М. Ф. Ахундову драм язмаға сөвг эдән сәбәби белә изаһ эдир: «М. Ф. Ахундов Тифлисдә олан театрлара кедир, дүня драматургларынын ясындан өйрәнир вә беләликлә онда драм язмаг һәвәси оянды». Көрүндүйү кими бурада Ахундову драмая сөвг эдән сәбәб тәһриф эдилмишдир.

Шакирдләрин языларында бир сыра үслуб вә дил хәталарына да раст кәлмәк мүмкүндүр. Биз бу нөгсанлары она көрә көстәрдик ки, мүәллимләримиз язы ишини охуюб тәһлил эдиркән кәләчәкдә бу нөгсанларын арадан галдырылмасы әтрафында дәриндән дүшүнсүнләр.

Б. НУРӘДДИН.

★ ★ ★

Имтаһан чидди мәс'улиййәт вә диггәт тәләб эдир

Бу ил Бакы шәһәри мәктәбләриндә 50.000-ә гәдәр шакирд йохлама вә бурахылыш имтаһанлары верәчәкдир. Бунлардан 1.185 нәфәри камал аттестаты имтаһанларына бурахылмышдыр.

Кечән илләрин зәнкин тәчрүбәси, бүтүн тәдрис или әрзиндә мүәллимләрин вә халг маариф органы ишчиләринин кәркин ишләмәси, шакирдләрин билийә мөһкәм йийәләнмәк вә юхары синфә мүвәффәгиййәтлә кечмәк үчүн көстәрдикләри сә'й имтаһанларын яхшы кечмәси үчүн шәраит яратмышдыр.

Рус мәктәбләринин X синиф шакирдләринин чоху 1-чи вә 3-чү мөвзулары («Совет язычыларынын әсәрләриндә халг гәһрәманы сурәти» вә «Шанлы, азад вәтәнимиз халглар достлуғунун е'тибарлы дағыдыр») язмышлар.

Шәһәр районундакы 46 нөмрәли мәктәбдә 1-чи мөвзуу 26 шакирд, 2-чи мөвзуу 1 шакирд, 3-чү мөвзуу 11 шакирд язмышдыр. 160 нөмрәли мәктәбдә 1-чи мөвзуу 50 шакирд, 2-чи мөвзуу 17 шакирд вә 3-чү мөвзуу 20 шакирд язмышдыр.

Азәрбайчан мәктәбләриндә 3-чү мөвзуу аз адам язмышдыр. Шакирдләрин чоху 1-чи вә 2-чи мөвзулары («Азәрбайчан совет язычыларынын әсәрләриндә Сталин йолдашын сурәти» вә «М. Ф. Ахундов, Азәрбайчан драматуржисинин банисидир») язмышлар. Октябр районундакы 31 нөмрәли мәктәбдә 1-чи мөвзуу 10 шакирд вә 2-чи мөвзуу 6 шакирд, 176 нөмрәли мәктәбдә 1-чи мөвзуу 3 шакирд, 2-чи мөвзуу 16 шакирд вә 3-чү мөвзуу 1 шакирд, 132 нөмрәли мәктәбдә 1-чи мөвзуу 12 шакирд, 2-чи мөвзуу 23 шакирд вә 3-чү мөвзуу 7 шакирд язмышдыр.

Эрмәни мәктәбләриндә шакирдләрин чоху 1-чи мөвзуу («Кәндин сосиалистчәсинә енидән гурулмасы П. Зорянын тәсвириндә») язмышлар.

Рәгәмләр биринчи нөвбәдә буну көстәрир ки, мәктәбли кәнчләрин совет әдәбиййатына, муасир һәятымыза марагы чох артмышдыр. Шакирдләр вәтәнпәрвәрлик мөвзуунда сәрбәст язмыя да чәсарәтлә киришмишләр. (Бу мөвзуда язан шакирдләрин сайы кечән илә нисбәтән хейли артмышдыр).

Язылар йохланылдыгда мә'лум олмушдур ки, шакирдләримиз бир ил әрзиндә хейли билик топламыш вә сечдикләри мөвзуу ифадә этмәк үчүн көзәл вә тутарлы сөзләр ишләдә билмишләр.

IV синиф шакирдләри ифадә язысынын, VII синиф шакирдләри исә чәбрдән язы ишләринин өһдәсиндән пис кәлмәмишләр.

Шифаһи имтаһанларда шакирдләрин чох азы зәиф гиймәт алмышдыр. Октябр районундакы 31 нөмрәли мәктәбин IX синфиндә шакирдләр чоғрафия саһәсиндә яхшы билийә малик олдугларыны көстәрмиш вә суаллара әтрафлы чаваб вермишләр. Бурада зәиф гиймәт алан олмамышдыр (чоғрафия мүәллими М. Зүлфүгаровдур).

Ленин районундакы 155 нөмрәли мәктәбдә VIII синиф шакирдләриндән һеч бири рус дилиндән «2» алмамышдыр (мүәллимә Суляновадыр).

Чапаридзе районундакы 190 нөмрәли мәктәбдә IX синиф шакирдләринин чоху физика имтаһанларындан «5» вә «4» алмышдыр (мүәллим Һүсейновдур).

Октябр районундакы 18 нөмрәли мәктәбин IX синфиндә биолоҝи имтаһанлары көстәрмишдир ки, шакирдләр дарвинизмин әсасларыны өйрәнмиш, Мичурин нәзәриййәсинин башлыча әсасларыны мәнимсәмишләр вә ярадычы совет дарвинизминин баниси олан И. В. Мичуринин вә онун ишини давам этдирән академик Т. Д. Лысенконун биолоҝи әлминин инкишафында бөйүк ролуну айдын тәсәввүр эдә билирләр.

Шакирд Вартанова Мичуриндән данышаркән гейд этмишдир ки, Ч. Дарвин үзви аләмин, чанлы тәбиәтин янлыз ганунауйғунлугларыны изаһ эдә билмишсә, Мичурин вә Лысенко инсанын хейри үчүн, сосиалист вәтәнимизин хейри үчүн тәбиәти нечә дәйишдирмәк лазым кәлдийини бизә өйрәдирләр.

Шакирд Сәфәрова исә Вейсманын ирсиййәт «нәзәриййәсини» тәнгид эдәрәк көстәрмишдир ки, вейсманчылар өз мүртәче нәзәриййәләрилә инсанларын тәбиәти дәйишдирмәсинә мане олурлар.

Шакирд Карасйова әкинчиликдә отгарлы систем һаггында верилән суала ә'ла чаваб верәрәк тәбиәтин дәйишдирилмәси һаггында Сталин планыны көзәл тәсвир этмишдир.

Истәр язы ишләриндә, истәрсә дә шифаһи чавабларда шакирдләр дүзкүн әдәби дил илә данышыр, фикирләрини мәнтиги сурәтдә ардычыллыгла ифадә эдирләр.

Лакин гейд этмәк лазымдыр ки, имтаһанларын илк күнләриндә бир сыра чидди нөгсанлар да ашкара чыхмышдыр. Бә'зи мүәллимләр шакирдләрин имтаһана мөһкәм билик вә яхшы һазырлыгла кәлмәләринә наил ола билмәмишләр.

Каганович районундакы 65 нөмрәли мәктәбин VII синиф шакирдләри сәтһи билийә малик олдугларыны көстәрмишләр. Бунлар мәсәлә вә мисаллары чох чәтинликлә һәлл эдә билмишләр.

Кешлә районундакы 157 нөмрәли мәктәбин IV синиф шакирдләринин хейли һиссәсинин дә билийи сәтһи иди. Бунлар өз фикирләрини дүзкүн ифадә эдә билмирдиләр. Бир чох шакирдләр әдәби әсәрләрдән көтүрүлмүш парчалары нағыл эдәркән, һәмин парчаларын маһиййәтини дәрк этмәдән механики сурәтдә тәкрар эдирдиләр. Мәсәлән, шакирдләрдән бири Гаврошун гәһрәманлығындан данышаркән «Гаврош һансы өлкәдә яшамышдыр?»—суалына, о: Петербургда яшамышдыр—чавабыны верди.

X синиф шакирдләринин язы ишләриндәки ән зәиф чәһәт, онларын план үзәриндә ишләйә билмәмәсидир. Бу иш кечән илә нисбәтән хейли яхшылашмыш олса да, һәр һалда бир чох шакирдләрин планларында чидди нөгсанлар вардыр. Мәсәлән, планын биринчи, йә'ни «кириш» һиссәси көстәрилир, амма кириш үчүн нәдән бәһс этмәк лазым кәлдийи көстәрилмир. Һәмчинин планын «нәтичә» һиссәси садәчә гейд эдилир вә тәфсилат верилмир.

Бә'зи языларда үмуми вә чейнәнмиш ифадәләр, тәдрис китабындан көтүрүлән ситатлар чох ер тутур.

Шакирдләрин билийинә гиймәт верилмәси ишиндә юмшаглыг көстәрмәк һаллары һәлә дә давам эдир. Бә'зи мәктәбләрдә бүтүн ил әрзиндә пис охуян шакирдләрин гиймәтини артырмаг чәһди көстәрилмишдир. Мәсәлән, Маштага районундакы 206 нөмрәли мәктәбдә 14 шакирдин язы ишини енидән нәзәрдән кечирмәк вә онлара «2» гиймәти вермәк лазым кәлмишдир.

Маштага районундакы 187 вә Шаумян районундакы 147 нөмрәли мәктәбләрдә даһа биабырчы бир факт мейдана чыхмышдыр. Бурада мүәллим вә ассистентләр шакирдләрин языларыны дүзәлтдикдән сонра бунларын үзүнү енидән көчүртмүшләр.

Һәмин мәктәбләрдә имтаһанлары ләғв этмәк лазым кәлмишдир.

Шәһәр районунун 12 нөмрәли мәктәбиндә мәктәб мүдиринин өз вәзифәсинә мәс'улиййәтсизликлә янашмасы нәтичәсиндә IV синиф үчүн ифадә язы зәрфи вахтындан әввәл ачылмышдыр. Һәмчинин Чапаридзе районундакы 99 нөмрәли мәктәбдә дә VII синиф үчүн көндәрилмиш зәрф сәһв олараг вахтындан габаг ачылмышдыр. Бу кими һаллар имтаһанларын дүзкүн апарылмасы гайдасыны позмушдур.

Юхарыда көстәрилән фактлар халг маариф шө'бәләри мүдирләринин, мүфәттиш вә методистләринин, мәктәб директорларынын гаршысында бурахылыш вә йохлама имтаһанларына диггәти артырмаг вәзифәсини гоюр. Шакирдләрин билик сәвиййәси бүтүн имтаһан дөврүндә диггәтлә йохланылмалыдыр.

Имтаһан гәбул эдән мүәллимләр шакирдләрин вердикләри чавабларын дәринлийинә, мәфкурәвилийинә, материалын яхшы дәрк эдилиб-эдилмәдийинә, языларда вә шифаһи чавабларда нитгин савадлылығына вә мәдәниййәтинә, язы ишләриндә бурахылан сәһвләрин маһиййәтинә, эдилән тәсһиһин дүзкүн олуб-олмадығына, гиймәтләрин дүзкүнлүйүнә чидди нәзәр етирмәлидирләр.

Ядда сахламаг лазымдыр ки, имтаһанлар мәктәб ишләринин дөвләт тәрәфиндән йохланылмасы демәкдир. Биз юхары синифләрә анчаг програм тәләбләринә тамамилә чаваб верән билик сәвиййәсинә малик шакирдләрин кечмәсини тә'мин этмәлийик.

БХМШ мәктәбләр бөлмәсинин мүдири С. Г. МИНС.

Биринчи күнүн мүвәффәгиййәтләри

Газах район мәктәбләриндә яз йохлама вә бурахылыш имтаһанлары мүвәффәгиййәтлә кечир. Имтаһанларын биринчи күнү камал аттестаты имтаһанларына бурахылан 256 нәфәр X синиф шакирдиндән 13 нәфәри инша язысындан «5» гиймәт алмышдыр. Фәһлә-кәндлиләр мәктәбинин X синиф шакирдләри язылы имтаһандан 100 фаиз мүвәффәгиййәт вермишләр. Б. Әһмәдов йолдашын директор олдуғу Гаймаглы орта мәктәбиндә вә Һ. Нәсибов йолдашын директор олдуғу шәһәр орта мәктәбиндә камал аттестаты имтаһанлары нүмунәви шәраитдә кечирилир.

VII синифләрдә бурахылыш имтаһанлары мүвәффәгиййәтлә апарылыр. Даш-Салаһлы, Агкөйнәк, Шыхлы вә шәһәр еддиллик мәктәбләри имтаһанларда даһа яхшы нәтичәләр әлдә этмишләр.

Шәһәр еддиллик мәктәбинин VII синфиндә имтаһана бурахылмыш 36 шакирддән 15 нәфәри, IV синифдә имтаһана бурахылмыш 60 шакирддән 15 нәфәри «5» гиймәт алмышдыр. Мүәллимләрдән Зәкийә Һачыева вә Гызханым Ахундова йолдашларын дәрс дедийи синифләрдә имтаһанлар яхшы тәшкил эдилмишдир.

Газах РХМШ мүдири ТАҒЫЕВ.